Gemeente Amsterdam
Gemeenteraad
Gemeenteblad

R

Schriftelijke vragen

Jaar	**2017**
Afdeling	**1**
Nummer	**0**
Datum akkoord	
Publicatiedatum	**2017**

Onderwerp

Beantwoording aanvullende schriftelijke vragen van het lid Van Osselaer van 28 februari 2017 inzake de overstapregeling van voortdurende naar eeuwigdurende erfpacht en de grondwaardebepaling voor bestaande erfpachtrechten.

Aan de gemeenteraad

Toelichting door vragensteller:

In aanvulling op de schriftelijke vragen van het lid Van Osselaer van 17 januari 2017, namens de fractie van D66, de schriftelijke vragen van het lid Moorman van 1 februari 2017, namens de fractie van PvdA, en de schriftelijke vragen van het lid Dijk, namens de fractie van de VVD van 27 februari 2017, wil het lid Van Osselaer graag nog een aantal aanvullende schriftelijke vragen stellen over het voorstel betreffende de overstapregeling naar eeuwigdurende erfpacht.

Gezien het vorenstaande heeft het lid Van Osselaer, namens de fractie van D66, op grond van artikel 45 van het Reglement van orde voor de raad van Amsterdam, de volgende schriftelijke vragen aan het college van burgemeester en wethouders gesteld:

1. De grondwaarde wordt in het voorstel berekend door de WOZ-waarde te verminderen met de opstalwaarde. De berekening van de opstalwaarde roept veel vragen op bij erfpachters die de fractie van de D66 sprak. Wij spraken iemand die opstalwaardes van minder dan 1000 euro per m2 kreeg voorgerekend in de tool, terwijl hij zelf recent meer dan dat in een opknapbeurt van het huis gestoken. Wij spraken iemand met een herbouwwaarde van 1100 euro per m^2 terwijl bij een herziening een paar jaar eerder ruim 2300 euro per m^2 is gerekend. Wij spraken iemand die minder dan 1000 per m^2 voor zijn stenen kreeg terwijl een verzekeraar de herbouwwaarde recent op bijna 4000 had getaxeerd.
   a. Hoe verklaart het college dit soort uitkomsten uit de rekentool?
   b. Welke basis gebruikt het college voor het vaststellen van de oppervlaktes van woningen? Hoe heeft het college zich ervan verzekerd dat dit correct is?
   c. Welke mogelijkheden ziet het college om de modelmatig bepaalde opstalwaardes te toetsen aan de werkelijke waarden en op basis hiervan verbeteringen aan te brengen?
   d. Kan het college de volledige en exacte wijze van berekening van de buurtstraatquotes (BSQ's) en opstalwaardes delen en kan het de hierbij gehanteerde aannames onderbouwen?

We hebben een notitie herbouwkosten gemaakt ((10)(2e), (10)(2e)) die samen met de antwoorden op Osselaer 1 en Moorman aan de raadscommissie zal worden verstuurd. We kunnen in dit antwoord naar die notitie verwijzen en aangeven dat er bij een modelmatige benadering altijd verschillen zullen zijn met de werkelijkheid

Jaar 2017
Afdeling 1
Nummer 0
Datum <datum onbekend>

Gemeente Amsterdam
Gemeenteblad
Schriftelijke vragen, dinsdag 28 februari 2017

R

2. De fractie van D66 heeft begrepen dat de BSQ's zijn bepaald door een gemiddelde te nemen van de grondquotes van de huizen in de straat. Dit betekent dat, tenzij iedereen in de straat dezelfde quote heeft, er altijd mensen zijn die te hoog worden aangeslagen. Wij vinden het belangrijk om een idee te krijgen van de orde van grootte van het nadeel dat mensen daarvan ondervinden.

a. Zou het college inzicht kunnen geven in de mate van variatie binnen buurtstraten?

Is het mogelijk om per BSQ (per straat) een overzicht te geven van de BSQ, de hoogste en de laagste grondquote? Hoeveel tijd zou het maken van een dergelijk overzicht vergen?

b. Onderkent het college dat het inherent is aan de gekozen methodiek dat er altijd individuele erfpachters te hoog worden aangeslagen?

Bij een gemiddelde zullen er evenveel mensen voordeel van de methodiek hebben als nadeel.

c. Welke mogelijkheden ziet het college om te zorgen dat er minder of geen erfpachters op deze manier worden benadeeld?

Er zou voor kunnen worden gekozen om uit te gaan van de individuele grondquotes en waar de individuele grondquotes ontbreken de BSQ of BQ te hanteren.

3. De huidige en historische praktijk voor het vaststellen van de canon bij herzieningen is zeer relevant om meerdere redenen. Ten eerste omdat het de verwachting bepaalt die Amsterdammers redelijkerwijs konden hebben bij het kopen van een huis op erfpacht. Ten tweede omdat de historische en huidige praktijk sterk van invloed is op wat de gemeente aan inkomsten kan verwachten van het huidige systeem van voortdurende erfpacht. Onder alle verschillende algemene bepalingen van erfpachtcontracten die in Amsterdam in omloop zijn speelt het deskundigenoordeel een rol. De canon wordt dan aan het einde van het tijdvak vastgesteld door drie deskundigen.

a. Wat is in de afgelopen 15 jaar de praktijk geweest van deskundigenoordelen?
   i. Welk deel van de waarde van huis en grond berekenden zij als erfpachtgrondwaarde (het deel van de grondwaarde waarover de canon wordt berekend)?
   ii. Wat waren en zijn de gebruikte canonpercentages en hoe verhouden die zich tot de door de gemeente gehanteerde percentages?

b. Onderschrijft het college de conclusie van de Rekenkamer in 2012 dat er grondquotes werden gehanteerd tussen de 20% en 25% en hierover een depreciatie van 40% werd toegepast en dus de erfpachtgrondwaarde als percentage van de totale waarde van grond en huis in de regel op 12% en 15% werd bepaald?

c. Makelaars/taxateurs geven aan dat er momenteel twee methodes worden gehanteerd die beide uitkomen op een erfpachtgrondwaarde als percentage van de totale waarde van 12% tot 15%. Als eerste: Actuele marktwaarde (WOZ) x 20 – 25% grondquote (o.b.v. usance en intuïtie) x 0,6 depreciatie = 12 – 15% van WOZ. Als tweede: Gemiddelde marktwaarde (0,5 - 0,8 x WOZ) x 20 - 45% grondquote (o.b.v. herbouwwaarde) x 0,6 depreciatie = 12 – 15% van WOZ
   i. Herkent het college deze methodes als de meest gangbare methodes?

ii. Herkennen de makelaars/taxateurs waarmee de gemeente in gesprek is deze methodes?

d. Informatie die de fractie van D66 kreeg van erfpachters uit buurten waarin het voorstel van het college BSQ's van 70% tot 80% voor hanteert, geeft aan dat in die buurten zeer recent herzieningen zijn geweest die rekenden met een erfpachtgrondwaarde als percentage van de totale waarde van grond en opstal ('netto grondquote') van 10-15%. Herkent het college die informatie?

e. Kan het college berekenen wat de inkomsten voor de gemeente uit erfpacht zouden zijn in het huidige stelsel, indien voor alle herzieningen wordt uitgegaan van een maximale netto grondquote van 10%?

f. Kan het college berekenen wat de inkomsten voor de gemeente uit erfpacht zouden zijn in het huidige stelsel, indien voor alle herzieningen wordt uitgegaan van een maximale netto grondquote van 15%?

g. Kan het college op een zo granulair mogelijk ruimtelijk niveau transparant maken voor eengezinswoningen en appartementen:
   i. de erfpachtgrondwaarde per m^2 en als percentage van de WOZ-waarde uit de meest recente grondprijzenbrief (peildatum 2016);
   ii. de erfpachtgrondwaarde per m^2 en als percentage van de WOZ-waarde (op moment van herziening) bij recente herzieningen (indien beschikbaar, graag vermelden van datum herziening);
   iii. de erfpachtgrondwaarde per m^2 bij overstap in 2017 (en prijs voor 50 jaar afkoop).
   iv. de erfpachtgrondwaarde per m^2 bij overstap in 2018 (en prijs voor 50 jaar afkoop).

Hiervoor hebben [redacted], [redacted], [redacted] onderstaande notitie gemaakt. Geeft deze notitie voldoende antwoord op de gestelde vragen?

1. Inleiding

De procedure die doorlopen wordt bij een Canonherziening Einde Tijdvak (CHET) is afhankelijk van de Algemene Bepalingen die op het betreffende erfpachtrecht van toepassing zijn. Bij de Algemene Bepalingen 1955 en eerder wordt er standaard gebruik gemaakt van externe deskundigen om de nieuwe grondwaarde en canon te bepalen. Vanaf de Algemene Bepalingen 1966 en daarna wordt eerst een gemeentelijke aanbieding gedaan en kunnen erfpachters vervolgens kiezen of ze deze direct accepteren of dat ze alsnog gebruik willen maken ven externe deskundigen.

In 2011-2012 heeft de Rekenkamer onder meer onderzocht in hoeveel gevallen erfpachters de gemeentelijke aanbieding werd verworpen en wat het verschil was tussen de gemeentelijke aanbieding en het deskundigenoordeel. Dat heeft ze gedaan aan de hand van 96 compleet afgeronde CHET-dossiers. De Rekenkamer constateerde dat in gemiddeld 54% een deskundigenoordeel werd gevraagd en dat de grondwaarde daarvan gemiddeld 25% lager lag dan die van de gemeente. Gemeten over het totaal aantal aanbiedingen komt de grondwaarde gemiddeld ca. 13,6% lager uit dan volgens het gemeentelijk grondprijsbeleid.

Rebel heeft steeds gerekend met deze "afslag deskundigen" van 13,6%. Over deze 13,6% zijn raadsvragen gesteld.
Inmiddels is er, op basis van meer recente CHET's (2012-2016) een lijst van 939 CHET-aanbiedingen beschikbaar. Hiervan heeft 65% (645 stuks) de aanbieding verworpen en is er een externe taxatie opgesteld. Deze 645 dossiers geven het

volgende beeld. De grondwaarde door taxatie komt gemiddeld 39% lager uit dan bij gemeentelijke vaststelling (de canon kwam zelfs 49% lager uit). **Over het totaal aanbiedingen betekent dit een verschil ten opzichte van het grondprijsbeleid van 25,2% in grondwaarde en 31,8% in canon**

2. Het advies

Te onderzoeken of in een nieuwe Rebel-versie de 13,6% "deskundigen afslag" kan worden vervangen door een afslag, die gebaseerd is op meer recente inzichten en dit in elk geval voor te leggen aan het Bestuurlijk Team.
Deze afslag kan zijn :

- 25,2% - het gemiddelde verschil in grondwaarde
- 31,8% - het gemiddelde verschil in canon

Het is enerzijds natuurlijk lastig om in dit stadium plots een belangrijke knop in de Rebel -berekeningen aan te passen, maar voor deze wijziging zijn ons inziens voldoende argumenten te geven:

- De beschikbaarheid van meer recente data, nu we inmiddels 2 jaar verder zijn met de VES
- De wijziging van de marktomstandigheden sinds 2010 (crisis en herstel), de aanbiedingen (depreciatie van 40% naar 25%) en de taxatierapporten (andere rekenwijze n.a.v. NLVE-vonnis in 2010)
- De pool van 645 dossiers in 4 stadsdelen is breder dan die van 96 dossiers in 2 stadsdelen
- De inspraak als aanleiding om deze meer recente data te onderzoeken

Een hogere afslag voor deskundigen in de Rebel berekeningen betekent dat de verwachte opbrengsten van het huidige voortdurende stelsel lager zijn dan tot nu toe werd aangenomen. Dat betekent ook dat om het uitgangspunt dat de gemeente op korte termijn geen verlies mag leiden, 'eenvoudiger' te bereiken is en dat er meer speelruimte is om de prijzen voor eeuwigdurende erfpachtrechten enigszins te verlagen. Dat laatste kan door toepassing van de door het projectteam VES onderzochte knoppen of door een generiek korting.

Cijfermatige analyse

De 13,6% in het Rekenkamerrapport

De 13,6% afslag "wegens deskundigen" uit het Rebel rapport was gebaseerd op de 96 dossiers die de Rekenkamer in 2011-2012 heeft geanalyseerd.

Deze 96 dossiers betroffen rechten waarvoor in de jaren 2004-2009 zowel een aanbieding als een taxatie heeft plaatsgevonden.
De verdeling was:

- 29 West
- 67 Zuid

De 96 aanbiedingen zijn gedaan in:

- 2004 4
- 2005 57
- 2006 22
- 2007 12

De 96 taxaties zijn gedaan in:

- 2005 4

- 2006 4
- 2007 61
- 2008 12
- 2009 14

Van deze 96 dossiers lag de grondwaarde door taxatie gemiddeld 25% lager en de canon gemiddeld 26% lager dan in de aanbieding.
In SD West bedroeg dit verschil resp. 12% en 3%.
In SD Zuid bedroeg dit verschil resp. 28% en 32%.

Deze aanbiedingen zijn gemiddeld opgesteld in 2006, op grond van het GPB dat gebaseerd was op de marktontwikkelingen in 2005; de taxatie vond gemiddeld plaats in 2007.
Gemiddeld zit er dus zo'n 2 jaar marktontwikkeling tussen het prijspeil waarop de aanbieding resp. de taxatie is verricht.
In Amsterdam bedroeg de woningmarktontwikkeling tussen 2005 en 2007 ongeveer 9%, zie:
http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81885NED&D1=0,6&D2=0,17&D3=4,9,14,19,24,29,34,39,44,49,54,59,64,69,74,79,84,89,94,99,104,I&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T
NB dit hoeft niet te betekenen dat de waardeontwikkeling in de wijken waarin de CHET's plaatsvonden, ook 9% was.

Deze aanbiedingen zijn tot stand gekomen o.b.v. 40% depreciatie. Taxateurs hanteerden veelal ook 40% depreciatie.
De Rekenkamer constateerde dat van de aanbiedingen 40-52% (gemiddeld 46%) wordt geaccepteerd.
In gemiddeld 54% komt de grondwaarde dus 25% lager uit, dit betekent dat, gemeten op het totaal aantal aanbiedingen, de grondwaarde gemiddeld ca. 13,6% lager uitkomt dan volgens het gemeentelijk grondprijsbeleid.
Aldus is de 13,6% die Rebel gebruikt tot stand gekomen. In 2014 (begin project VES) was dit de meest recente gevalideerde informatie. Daarom heeft Rebel dit percentage aangehouden als "afslag deskundigen".

De CHET's in de jaren 2012-2016
In de jaren 2012-2016 zijn er 1.393 CHET's geweest. Deze waren als volgt verdeeld:

totaal aantal dossiers			**direct geaccepteerd**	
Noord	11	1%	8	73%
Oost	36	3%	12	33%
Zuid	193	14%	10	5%
NieuwWest	160	11%	155	97%
West	993	71%	163	16%
	1393		**348**	25%

Van deze 1.393 dossiers zijn nog niet alle dossiers afgerond; ook is niet overal een aanbieding gedaan (AB1937 en AB1955). Dit heeft geleid tot in totaal 993 aanbiedingen, waarvan er 348 werden geaccepteerd.
In Noord en Nieuw-West zijn vrijwel alle aanbiedingen geaccepteerd. in Zuid is het grootste gedeelte van de aanbiedingen verworpen.

Van de 1.111 reeds afgeronde dossiers ligt de verhouding:

aanbieding geaccepteerd	348	31%
aanbieding - daarna taxatie	645	58%
direct taxatie	118	11%
Totaal	**1111**	

Deze aanbiedingen zijn veelal opgesteld en verstuurd in de jaren 2009-2013 (3 jaar voor de CHET). De taxaties hebben doorgaans 1 à 2 jaar later plaatsgevonden.

De waarde-ontwikkeling in Amsterdam bedroeg (met aantallen woningen, van de 645):

- 2009-2011 -5% CHET in 2012 6
- 2010-2012 -9% CHET in 2013 208 vooral in Zuid en Oost
- 2011-2013 -13% CHET in 2014 392 vooral in West
- 2012-2014 -6% CHET in 2015 34 vooral in West
- 2013-2015 +4% CHET in 2016 4

Gemiddeld betekent dit een waardedaling van 11% tussen het moment van aanbieding en taxatie.
Bron:
http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81885NED&D1=0,6&D2=0,17&D3=4,9,14,19,24,29,34,39,44,49,54,59,64,69,74,79,84,89,94,99,104,I&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T
NB dit hoeft niet te betekenen dat de waardeontwikkeling in de wijken waarin de CHET's plaatsvonden, exact gelijk was.

Van de 993 aanbiedingen is **35%** (348 stuks) geaccepteerd. Dit percentage ligt dus lager dan in de door de Rekenkamer onderzochte set van 96 dossiers.
Het aantal niet-geaccepteerde aanbiedingen (waar dus zowel een aanbieding als taxatie is geweest) is 645 voor de CHET's in 2012-2016. Deze populatie is dus 6,7x zo groot als de door de Rekenkamer onderzochte set. Ook bevonden de 96 Rekenkamer-dossiers zich slechts in 2 stadsdelen,. De recentere lijst bevat 5 stadsdelen.

Gemiddeld kwam de grondwaarde door taxatie in deze 645 dossiers 39% (om precies te zijn: 38,86%) lager uit dan in de aanbieding. De canon kwam zelfs 49% lager uit. Dit verschil van 10% lagere canon komt mede doordat de taxatie gemiddeld 1 à 2 jaar na de aanbieding plaatsvond, in een tijd dat de canonpercentages (gemiddeld genomen) daalden vanwege de dalende trend in de marktrente.

Wanneer de exercitie, die bij de Rekenkamerdossiers tot 13,6% "deskundigen afslag" heeft geleid, op deze 645 dossiers wordt uitgevoerd leidt dat tot een afslag van **25,24%** o.b.v. de grondwaarde.(645 x 61% + 348 x 100%) / (645 + 348) = 75,76%. Op basis van de canon zou het verschil **31,78%** bedragen.

Per 1-1-2011 heeft de gemeente de depreciatieregels gewijzigd voor haar eigen aanbiedingen (van 40% naar 25%).
Onderzocht is, wat het gemiddelde verschil in grondwaarde is tussen aanbieding en taxatie voor:

- De aanbiedingen die in 2009-2010 zijn gedaan --> taxatie = 48% t.o.v. aanbieding

- De aanbiedingen die in 2011-2013 zijn gedaan --> taxatie = 78% t.o.v. aanbieding

Hierbij moet worden aangemerkt dat in 2012-2013 veel CHET's in Zuid en Oost plaatsvonden en in 2014-2015 vooral in West (de goedkopere buurt Bos en Lommer).

Van de 645 dossiers waren er 458 in Stadsdeel West.

- 30 aanbiedingen die in 2009-2010 zijn gedaan --> GW taxatie = 69% van GW aanbieding
- 428 aanbiedingen die in 2011-2013 zijn gedaan --> GW taxatie = 79% van GW aanbieding

Een verschil is zichtbaar tussen aanbiedingen/taxaties bij 40% resp. 25% gemeentelijke depreciatie.
Belangrijk is dat de taxateurs rond 2010-2012 zijn overgestapt van de oude (door de rechter afgekeurde) taxatiemethode "grondquote 22%" naar een nieuwe taxatiemethode, waarbij meer rekening wordt gehouden met de verhouding marktwaarde / stichtingskosten.
Een 1-op-1 "effect depreciatiefactor" kan niet uit de cijfers worden herleid.

Zoals hierboven aangegeven, is de grondwaarde-verhouding (taxatie / aanbieding) voor deze 645 CHET's 61%. Van deze 645 aanbiedingen en taxaties is de grondwaarde-verhouding(taxatie / aanbieding) per stadsdeel:

	Aanbieding – waarna taxatie	Grondwaarde taxatie / grondwaarde aanbieding
Noord	3	71%
Oost	18	75%
Zuid	166	46%
West	458	78%
	645	**61%**

Van belang is, dat de CHET's in Zuid en Oost in 2012-2013 plaatsvonden (taxatie 1 à 2 jaar eerder), en in West veelal in 2014-2015 (taxatie in 2012-2014).
In Stadsdeel Zuid werd veelal nog een verouderde taxatiemethode toegepast door de taxateurs.
Wanneer de taxaties in Stadsdeel Zuid buiten beschouwing zouden worden gelaten, zou de GW-verhouding 78% bedragen (en het canonverhouding 64%).

Conclusie
Naar aanleiding van het bovenstaande wordt geconstateerd dat:

- De 13,6% die Rebel heeft gehanteerd ontleend is aan Rekenkamer-onderzoek in 2012 met 96 CHET-dossiers
- Deze 96 dossiers zich bevonden in de stadsdelen Zuid en West
- Gekozen is voor deze 96 Rekenkamer-dossiers omdat de Rekenkamer een autoriteit is op het gebied van validering van informatie
- Toen de VES in 2014 begon, het Rekenkamer rapport nog vrij recent was

Inmiddels worden er vraagtekens gezet bij de 13,6% van het Rebel rapport. Daarom heeft G&O de CHET's van de afgelopen jaren (CHET in 2012-2016; aanbieding in 2009-2013) onderzocht. Hieruit volgt een bestand met 645 woningen, waarvoor in 2009-2016 zowel een aanbieding als een taxatie is gedaan.

- Dit bestand is met 645 woningen in 4 stadsdelen (71% in West, de rest vooral in Zuid, enkele in Noord en Oost) aanmerkelijk breder / representatiever dan de 96 dossiers uit het Rekenkamer onderzoek

- Deze database is echter alleen intern-G&O onderzocht, en niet door bijv. de Rekenkamer
- Uit deze database komt een "deskundigen afslag" van 25,2% (op basis van de grondwaarde) en van 31,8% (op basis van de canon)
- Deze verhouding kan niet 1-op-1 worden vergeleken met het Rekenkamerrapport, vanwege:
  - De economische crisis (forse waardedalingen tussen 2008 en 2013)
  - De gewijzigde gemeentelijke depreciatiefactor in 2011
  - De gewijzigde opzet van taxatierapporten sinds 2012 n.a.v. het NLVE-vonnis
  - Andere CHET-buurten (vooral Bos en Lommer) dan in het Rekenkamer onderzoek (vooral Zuid)

4. De fractie van D66 heeft in een eerder stadium al gevraagd de impact voor verschillende groepen erfpachters te specificeren. Rebel Group heeft verschillende clusters van rechten beschreven en de verschillen met de huidige praktijk voor al die rechten berekend. Er worden in de aan de raad gestuurde rapportage van Rebel alleen enkele highlights gedeeld.
   a. Kan het college de berekeningen voor alle clusters die Rebel heeft bekeken openbaar maken en hier een uitgebreide rapportage aan toevoegen?

(10)(2e), heb ik het goed dat je dit overzicht had gemaakt? Is dat overzicht geschikt als antwoord op de vraag of moet er nog meer voor gebeuren?

5. Het canonpercentage heeft een grote invloed op de jaarlijkse kosten voor erfpachters die niet afkopen. De gemeente hanteert voor het eeuwigdurende stelsel nu een effectief nominaal canonpercentage van 4,5%. Verschillende erfpachters hebben de fractie van D66 erop gewezen dat het gehanteerde nominale canonpercentage niet marktconform is. In de consultatieronde hebben banken en vastgoedadviseurs ook aangegeven dat de gehanteerde risico opslag hoog is. In de deskundigenpraktijk worden nominale percentages gehanteerd van rond de 2,20%. Al eerder heeft de fractie van D66 gevraagd om een onderbouwing van het canonpercentage dat het college hanteert.
   a. Kan het college aangeven welke risico's het loopt, welke opslag dit zou verantwoorden en welk canonpercentage dit rechtvaardigt?
   b. Kan het college een onafhankelijke derde partij vragen dit percentage te valideren?

Volgens mij hoort hier het antwoord dat de gemeenteraad in juni 2016 het canonpercentage heeft vastgesteld en daarbij ook uitgebreid over het risicopercentage heeft gesproken. Tweede punt is dat het college de AB2016 en het canonpercentage zoals in juni is besloten van toepassing verklaart voor de overstapregeling en een aangepast canonpercentage niet wenselijk vindt.
Echter, bij nieuwe uitgiften is het risico groter dan bij 2e tijdvak dus moeten nog maar eens goed kijken naar de uitleg.

Burgemeester en wethouders van Amsterdam

(10)(2e) (10)(2e), secretaris E.E. van der Laan, burgemeester